



Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (pátého senátu)

5. února 2020 *

„Řízení o předběžné otázce – Nařízení (EU) 2016/399 – Schengenský hraniční kodex – Ochrana vnějších hranic – Státní příslušníci třetích zemí – Článek 11 odst. 1 – Opatřování cestovních dokladů otiskem razítka – Výstupní razítko – Určení okamžiku opuštění schengenského prostoru – Nalodění námořníků na palubu lodí dlouhodobě kotvících v námořním přístavu“

Ve věci C-341/18,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Raad van State (Státní rada, Nizozemsko) ze dne 9. května 2018, došlým Soudnímu dvoru dne 24. května 2018, v řízení

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

proti

J. a dalším,

za účasti:

C. a H. a dalších,

SOUDNÍ DVŮR (pátý senát),

ve složení E. Regan (zpravodaj), předseda senátu, I. Jarukaitis, E. Juhász, M. Ilešič a C. Lycourgos, soudci,

generální advokátka: E. Sharpston,

vedoucí soudní kanceláře: M. Ferreira, vrchní radová,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 6. června 2019,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za J. a další K. Boelem, advocaat,
- za nizozemskou vládu P. Huurnink, M. K. Bulterman a M. H. S. Gijzen, jako zmocněnkyněmi,
- za německou vládu původně T. Henzem, R. Kanitzem a J. Möllerem, poté R. Kanitzem a J. Möllerem, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: nizozemština.

- za řeckou vládu S. Chala a C. Fatourou, jakož i G. Konstantinosem, jako zmocněnci,
- za Evropskou komisi G. Wilsem a J. Tomkinem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 17. října 2019,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 11 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Unie o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex) (Úř. věst. 2016, L 77, s. 1, dále jen „Schengenský hraniční kodex“).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (státní tajemník pro spravedlnost a bezpečnost, Nizozemsko) (dále jen „státní tajemník“) a J. a dalšími, státními příslušníky třetích zemí, kteří jsou námořníky, ve věci odmítnutí opatřit cestovní pasy posledně uvedených námořníků výstupním razítkem ze schengenského prostoru v okamžiku jejich nalodění na loď dlouhodobě kotvící v přístavu Rotterdam (Nizozemsko).

Právní rámec

Schengenský hraniční kodex

- 3 Body 6 a 15 odůvodnění Schengenského hraničního kodexu uvádějí:

„(6) Ochrana hranic je věcí zájmu nejen členského státu, na jehož vnějších hranicích se provádí, nýbrž všech členských států, které zrušily ochranu vnitřních hranic. Ochrana hranic by měla pomáhat v boji proti nedovolenému přistěhovalectví a obchodování s lidmi a zabránit jakékoliv hrozbě pro vnitřní bezpečnost, veřejný pořádek, veřejné zdraví a mezinárodní vztahy členských států.“

[...]

(15) K zamezení nadměrně dlouhé čekací době na hranicích je třeba přijmout opatření, jimiž se v případě mimořádných a nepředvídaných situací zmírní kontroly na vnějších hranicích. Systematické opatřování dokladů státních příslušníků třetích zemí otiskem razítka je při zmírnění kontrol nadále povinné. Umožňuje s jistotou určit datum a místo překročení hranice, aniž by se muselo ve všech případech zjišťovat, zda byla provedena všechna požadovaná opatření pro kontrolu cestovního dokladu.“

- 4 Článek 1 uvedeného kodexu, nadepsaný „Předmět a zásady“, stanoví:

„Tímto nařízením se stanoví neprovádění opatření na ochranu hranic ve vztahu k osobám překračujícím vnitřní hranice mezi členskými státy Unie.“

Stanoví se jím pravidla, kterými se řídí opatření na ochranu hranic ve vztahu k osobám překračujícím vnější hranice členských států Unie.“

5 Článek 2 uvedeného kodexu, nadepsaný „Definice“, zní následovně:

„Pro účely tohoto nařízení se rozumí:

- 1) ‚vnitřními hranicemi‘
 - a) společné pozemní hranice členských států, včetně říčních a jezerních hranic,
 - b) letiště členských států pro vnitřní lety,
 - c) námořní, říční a jezerní přístavy členských států pro pravidelná vnitřní trajektová spojení;
- 2) ‚vnějšími hranicemi‘ pozemní hranice členských států, včetně říčních a jezerních hranic, a jejich námořní hranice a letiště, říční přístavy, námořní přístavy a jezerní přístavy, pokud nejsou vnitřními hranicemi.

[...]

- 8) ‚hraničním přechodem‘ jakýkoliv přechod určený příslušnými orgány pro překračování vnějších hranic;

[...]

- 10) ‚ochranou hranic‘ činnost vykonávaná na hranici v souladu s tímto nařízením a pro účely tohoto nařízení výhradně jako reakce na záměr překročit tuto hranici nebo na úkon překročení této hranice, a to bez ohledu na jakékoliv jiné důvody, sestávající z hraničních kontrol a z ostrahy hranic;

- 11) ‚hraničními kontrolami‘ kontroly prováděné na hraničních přechodech, aby se zajistilo, že osobám, včetně jejich dopravních prostředků a předmětů, které mají v držení, může být povolen vstup na území členských států nebo jeho opuštění;

[...]“

6 Článek 5 Schengenského hraničního kodexu, nadepsaný „Překračování vnějších hranic“, stanoví:

„1. Vnější hranice lze překračovat pouze na hraničních přechodech a během stanovené provozní doby. Na hraničních přechodech, které nejsou otevřeny 24 hodin denně, je provozní doba jasně uvedena.

Členské státy oznámí Komisi seznam svých hraničních přechodů v souladu s článkem 39.

2. Odchylně od odstavce 1 lze výjimky z povinnosti překračovat vnější hranice pouze na hraničních přechodech a během stanovené provozní doby povolit:

[...]

- c) podle zvláštních pravidel stanovených v člancích 19 a 20 ve spojení s přílohami VI a VII.

[...]“

7 Článek 6 tohoto kodexu, nadepsaný „Podmínky vstupu pro státní příslušníky třetích zemí“, stanoví:

„1. Pro předpokládané pobyty na území členských států, které nepřesáhnou 90 dní během jakéhokoli období 180 dnů, kterým se rozumí období 180 dnů bezprostředně předcházející každému dni pobytu, platí pro vstup státních příslušníků třetích zemí tyto podmínky:

- a) mají platný cestovní doklad opravňující držitele k překročení hranice [...]

[...]

- b) mají platné vízum, pokud je požadováno na základě nařízení Rady (ES) č. 539/2001 [ze dne 15. března 2001, kterým se stanoví seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci musí mít při překračování vnějších hranic vízum, jakož i seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci jsou od této povinnosti osvobozeni (Úř. věst. 2001, L 81, s. 1)], ledaže jsou držiteli platného povolení k pobytu nebo platného dlouhodobého víza;

[...]

2. Pro účely odstavce 1 se den vstupu považuje za první den pobytu na území členských států a den výstupu za poslední den pobytu na území členských států. K dobám pobytu povoleného povolením k pobytu nebo dlouhodobým vízem se při výpočtu délky pobytu na území členských států nepřihlíží.

[...]

5. Odchylně od odstavce 1

[...]

- b) státním příslušníkům třetích zemí, kteří splňují podmínky stanovené v odstavci 1 s výjimkou podmínky podle písmene b) a kteří se dostaví na hranici, může být povolen vstup na území členských států, jestliže je jim na hranicích uděleno vízum v souladu s články 35 a 36 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009 [ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech (vízový kodex) (Úř. věst. 2009, L 243, s. 1, a oprava Úř. věst. 2013, L 154, s. 10)].

[...]“

- 8 Článek 8 Schengenského hraničního kodexu, nadepsaný „Hraniční kontroly osob“, v odst. 3 stanoví:

„Při vstupu a výstupu jsou státní příslušníci třetích zemí podrobeni důkladné kontrole následovně:

- a) důkladné kontroly při vstupu sestávají z ověření podmínek vstupu vymezených v čl. 6 odst. 1 a případně dokladů povolujících pobyt a výkon pracovní činnosti. To zahrnuje podrobné přezkoumání následujících aspektů:

[...]

- iii) kontrolu vstupních a výstupních razítek v cestovním dokladu dotyčného státního příslušníka třetí země, aby se porovnáním data vstupu a výstupu ověřilo, zda již daná osoba nepřekročila maximální délku povoleného pobytu na území členských států,

[...]

- h) kromě kontrol uvedených v písmeni g) však důkladné kontroly při výstupu mohou také sestávat z:

[...]

- ii) ověření, že osoba nepřekročila maximální délku povoleného pobytu na území členských států,

[...]“

9 Článek 11 tohoto kodexu, nadepsaný „Opatřování cestovních dokladů otiskem razítka“, zní následovně:

„1. Cestovní doklady státních příslušníků třetích zemí se při vstupu a výstupu systematicky opatřují otiskem razítka. Vstupním nebo výstupním razítkem se opatřují zejména:

- a) doklady s platným vízem, které státnímu příslušníkovi třetí země umožňují překročit hranici;
- b) doklady umožňující překročit hranici státnímu příslušníkovi třetí země, kterému je vízum vydáno členským státem na hranici;
- c) doklady umožňující překročit hranici státnímu příslušníkovi třetí země, na kterého se nevztahuje vízová povinnost.

[...]

3. Vstupním nebo výstupním razítkem se neopatřují:

[...]

- c) cestovní doklady námořníků, kteří se nacházejí na území členského státu pouze tehdy, zakotví-li tam jejich loď, a to jen v zóně přístavu, kde jejich loď kotví;

[...]“

10 Článek 13 uvedeného kodexu, nadepsaný „Ostraha hranic“, v odst. 1 stanoví:

„Hlavním účelem ostrahy hranic je zabránit nedovolenému překračování hranic, čelit přeshraniční trestné činnosti a přijímat opatření proti osobám, které překročily hranice nezákonně. [...]“

11 Článek 19 téhož kodexu, nadepsaný „Zvláštní pravidla pro různé druhy hranic a různé dopravní prostředky používané při překračování vnějších hranic“, stanoví:

„Zvláštní pravidla stanovená v příloze VI se použijí při kontrolách na různých druzích hranic a u různých dopravních prostředků používaných při překračování hranic na hraničních přechodech.

Tato zvláštní pravidla se mohou odchýlit od článků 5 a 6 a článků 8 až 14.“

12 Článek 20 Schengenského hraničního kodexu, nadepsaný „Zvláštní pravidla pro kontroly určitých kategorií osob“, v odst. 1 stanoví:

„Zvláštní pravidla stanovená v příloze VII se použijí při kontrolách těchto kategorií osob:

[...]

- c) námořníků;

[...]

Tato zvláštní pravidla se mohou odchýlit od článků 5 a 6 a článků 8 až 14.“

13 Příloha VI tohoto kodexu se týká podle svého nadpisu „[z]vláštní[ch] pravid[el] pro různé druhy hranic a různé dopravní prostředky používané pro překračování vnějších hranic členských států“.

- 14 Bod 3 této přílohy, nadepsaný „Námořní hranice“, obsahuje bod 3.1 nadepsaný „Obecné postupy při kontrolách v námořní dopravě“, který zní takto:

„3.1.1 Kontroly lodí se provádějí v přístavu příjezdu nebo odjezdu, anebo v prostoru vyhrazeném pro tento účel, který se nachází v bezprostřední blízkosti plavidla, nebo na palubě lodi v teritoriálních vodách, definovaných Úmluvou Organizace spojených národů o mořském právu[, podepsanou v Montego Bay dne 10. prosince 1982, která vstoupila v platnost dne 16. listopadu 1994, byla ratifikována Nizozemským královstvím dne 28. června 1996 a jménem Evropského společenství byla schválena rozhodnutím Rady 98/392/ES ze dne 23. března 1998 (Úř. věst. 1998, L 179, s. 1)]. Členské státy mohou uzavírat dohody, podle nichž lze kontroly provádět také během plavby anebo při příjezdu nebo odjezdu lodí na území třetí země, přičemž se dodržují zásady stanovené v bodě 1.1.4.

[...]

3.1.5. Velitel včas a v souladu s platnými pravidly v dotyčném přístavu uvědomí příslušný orgán o odplutí lodě.“

- 15 Příloha VII uvedeného kodexu, nadepsaná „Zvláštní pravidla pro určité kategorie osob“, obsahuje bod 3 nadepsaný „Námořníci“, který stanoví:

„Odchylně od článků 5 a 8 mohou členské státy povolit námořníkům, kteří jsou držiteli průkazu totožnosti námořníka vydaného v souladu s Úmluvou Mezinárodní organizace práce (MOP) č. 108 (1958) nebo č. 185 (2003) o dokladech totožnosti námořníků, Úmluvou o usnadnění mezinárodní námořní dopravy (úmluva FAL) a příslušnými vnitrostátními právními předpisy, aby vstoupili na území členských států tak, že vystoupí na břeh za účelem pobytu v zóně přístavu, kde jejich loď zakotvila, anebo v přilehlých obcích, nebo z území členských států vystoupili tak, že se vrátí na svou loď, aniž by se dostavili na hraniční přechod, a to za podmínky, že jejich jméno je uvedeno na seznamu posádky lodi, ke které patří, a tento seznam byl předem předložen příslušným orgánům ke kontrole.

[...]“

Vízový kodex

- 16 Článek 35 nařízení č. 810/2009, ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 610/2013 ze dne 26. června 2013 (Úř. věst. 2013, L 182, s. 1) (dále jen „vízový kodex“), nadepsaný „Víza, o jejichž udělení je požádáno na vnějších hranicích“, v odst. 1 stanoví:

„1. Ve výjimečných případech lze víza udělit na hraničních přechodech na vnějších hranicích, pokud jsou splněny tyto podmínky:

[...]

c) návrat žadatele do země původu nebo pobytu, nebo průjezd přes jiné státy, než jsou členské státy, které plně uplatňují schengenské *acquis*, je považován za jistý.“

- 17 Článek 36 tohoto kodexu, nadepsaný „Víza udělovaná projíždějícím námořníkům na vnějších hranicích“, stanoví:

„1. Námořníkovi, který musí mít při překračování vnějších hranic členských států vízum, může být na hranicích uděleno vízum pro účel průjezdu, pokud

a) splňuje podmínky stanovené v čl. 35 odst. 1 a

b) překračuje dotyčné hranice, aby nastoupil či znovu nastoupil na loď, na níž bude pracovat nebo pracoval jako námořník, nebo aby z ní vystoupil.

2. Než příslušné vnitrostátní orgány udělí na hranicích vízum projíždějícímu námořníkovi, musí dodržet pravidla stanovená v části 1 přílohy IX a zajistit, aby došlo k výměně potřebných údajů týkajících se tohoto námořníka prostřednictvím náležitě vyplněného formuláře pro projíždějící námořníky, jak stanoví část 2 přílohy IX.

[...]“

- 18 Příloha IX uvedeného kodexu obsahuje část 1, která podle vlastního nadpisu stanoví „[p]řavidla pro udělování víz na hranicích projíždějícím námořníkům, na které se vztahuje vízová povinnost“. Část 2 této přílohy stanoví vzor formuláře týkajícího se projíždějících námořníků, na které se vztahuje vízová povinnost.

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 19 J. a další jsou námořníky, kteří jsou státními příslušníky třetích zemí a do schengenského prostoru vstoupili na mezinárodním letišti Schiphol v Amsterdamu (Nizozemsko), přičemž následně pozemní cestou dorazili do námořního přístavu v Rotterdamu za účelem svého nalodění na specializované lodě, které plují autonomně, jež v tomto přístavu dlouhodobě kotví, aby na palubě, aniž by tyto lodě opustily uvedený přístav, vykonali různé práce sloužící k přípravě zařízení na moři, zejména ropných plošin a ropovodů. Po skončení doby výkonu práce na palubě, která podle okolností činí pět nebo deset týdnů, se tito námořníci buď dopravili pozemní cestou na mezinárodní letiště Schiphol v Amsterdamu, nebo odpluli na dotčené lodi.
- 20 Když se v různých dnech v průběhu měsíců ledna až března 2016 tito námořníci dostavili na Zeehavenpolitie Rotterdam (policie pro námořní přístav v Rotterdamu, Nizozemsko) a oznámili svůj záměr nalodit se na loď kotvící v tomto přístavu, vnitrostátní orgán pověřený ochranou hranic v přístavu Rotterdam odmítl opatřit jejich cestovní doklady výstupním razítkem, přičemž se odchýlil od dříve uplatňované praxe, a to z důvodu, že nebylo upřesněno datum, ke kterému dotyčná loď skutečně opustí uvedený přístav, a tudíž schengenský prostor.
- 21 J. a další, jakož i někteří provozovatelé lodí, a sice C. a H. a další, podali u státního tajemníka správní opravné prostředky za účelem zpochybnění těchto odmítnutí. Výše uvedené osoby, které zdůraznily, že v souladu s ustálenou praxí nizozemských orgánů byly cestovní doklady námořníků takovým razítkem opatřeny vždy v okamžiku jejich nalodění nezávisle na tom, zda tito námořníci v krátké lhůtě opustí přístav na palubě lodi, tvrdily, že nová praxe policie pro námořní přístav v Rotterdamu má za následek, že jakožto státním příslušníkům třetích zemí, kterým bylo v zásadě povoleno, aby v schengenském prostoru zůstali maximálně 90 dní během období 180 dnů, bude délka povoleného pobytu dotčených námořníků v schengenském prostoru rychleji vyčerpána. Navíc tito námořníci vzhledem k tomu, že budou muset vyčkat na uplynutí lhůty 180 dní před tím, než znovu vstoupí do schengenského prostoru, ztratí určité příjmy.
- 22 Rozhodnutími přijatými v průběhu měsíců června a července 2016 státní tajemník tyto správní opravné prostředky jednak odmítl jako nepřijatelné v rozsahu, v němž byly podány provozovateli lodí, a jednak zamítl jako neopodstatněné v rozsahu, v němž byly podány námořníky, a to z důvodu, že pouhá skutečnost, že se námořník nalodí na loď, neznamená, že vystupuje ze schengenského prostoru ve smyslu čl. 11 odst. 1 Schengenského hraničního kodexu. K takovému vystoupení dojde pouze v případě, že se dotyčný námořník dostaví na palubu nebo se nachází na palubě lodi, jejíž velitel uvědomil policii pro námořní přístav v Rotterdamu o odplutí lodě, a že následně tato loď skutečně opustí přístav s námořníky na své palubě.

- 23 Čtyřmi rozsudky ze dne 17. května 2017 rechtbank Den Haag (soud v Haagu, Nizozemsko) vyhověl žalobám, které proti těmto rozhodnutím podali J. a další z důvodu, že při svém nalodění dotčení námořníci překročili vnější hranici členských států a vystoupili ze schengenského prostoru ve smyslu čl. 11 odst. 1 Schengenského hraničního kodexu. Z režimu odchylek stanoveného v čl. 11 odst. 3 písm. c) a v příloze VII tohoto kodexu, který se týká režimu námořníků, kteří při zakotvení lodi vstoupí na břeh, totiž podle něj vyplývá, že unijní normotvůrce za překročení vnější hranice považuje skutečnost, že námořníci vystoupí z lodi nacházející se v námořním přístavu nebo nastoupí na její palubu. Toto posouzení je podle uvedeného soudu podpořeno článkem 36 a ustanoveními přílohy IX vízového kodexu, podle kterých mohou příslušné vnitrostátní orgány udělit námořníkům průjezdní vízum pro dobu trvání cesty z letiště příletu do přístavu, ve kterém se nalodí.
- 24 Státní tajemník podal proti těmto rozsudkům odvolání k Raad van State (Státní rada, Nizozemsko).
- 25 Tento soud uvádí, že pravidelně lodi kotví v takových námořních přístavech, jako je přístav v Rotterdamu, několik měsíců. Kromě toho informace poskytnuté státním tajemníkem neumožňují zpochybnit tvrzení uvedené před zmíněným soudem, podle kterého příslušné orgány několika členských států cestovní doklady opatřují výstupním razítkem při nalodění námořníků nezávisle na tom, zda loď, na kterou se nalodili, opustí přístav v krátké lhůtě.
- 26 Předkládající soud má za to, že z Schengenského hraničního kodexu jasně nevyplývá, v jakém okamžiku je třeba mít za to, že námořník, který vstoupil do schengenského prostoru na letišti a pozemní cestou se dopravil k lodi, která dlouhodobě kotví v takovém námořním přístavu, jako je přístav v Rotterdamu, aby se na ni nalodil, vystoupil ze schengenského prostoru. Konkrétně není možné jasně určit, zda takový výstup vyžaduje skutečný odjezd ze schengenského prostoru. Schengenský hraniční kodex totiž nedefinuje pojem „výstup“ uvedený v čl. 11 odst. 1 tohoto kodexu a neurčuje ani to, na jakém místě se vnější hranice členských států přesně nacházejí, ani kdy jsou překročeny. Otázka, zda, a v případě kladné odpovědi, v jakém okamžiku musí být cestovní doklady opatřeny výstupním razítkem, je tedy nejistá.
- 27 Za těchto podmínek se Raad van State (Státní rada) rozhodla přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Je třeba vykládat čl. 11 odst. 1 [Schengenského hraničního kodexu] v tom smyslu, že státní příslušník třetí země, který předtím vstoupil do schengenského prostoru, např. na mezinárodním letišti, ze schengenského prostoru ve smyslu tohoto kodexu vystoupí, jakmile se jako námořník nalodí na loď, která již kotví v námořním přístavu představujícím vnější hranici, bez ohledu na to, zda tento přístav opustí na palubě této lodi, a v případě kladné odpovědi v jakém okamžiku opustí přístav na palubě této lodi? Nebo musí být, aby se mohlo jednat o výstup ze schengenského prostoru, nejprve určeno, že námořník na dotčené lodi námořní přístav opustí, a v případě kladné odpovědi se uplatní maximální lhůta, během níž musí loď odplout, a v jakém okamžiku musí být v tomto případě cestovní doklad opatřen výstupním razítkem? Nebo se za ‚výstup ze schengenského prostoru‘ považuje jiný okamžik, případně za jiných podmínek?“

K předběžné otázce

- 28 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 11 odst. 1 Schengenského hraničního kodexu musí být vykládán v tom smyslu, že jestliže se námořník jakožto státní příslušník třetí země nalodí na loď, která dlouhodobě kotví v námořním přístavu státu, který je součástí schengenského prostoru, aby na palubě vykonal práci před tím, než na této lodi opustí tento přístav, musí být cestovní doklady tohoto námořníka opatřeny výstupním razítkem, je-li toto opatření výstupním razítkem stanoveno v tomto kodexu, v okamžiku jeho nalodění, i když uvedená loď neopustí uvedený přístav v krátké lhůtě, nebo v okamžiku časově následujícím po tomto nalodění, a v posledně uvedeném případě v jakém konkrétním okamžiku.

- 29 Ze skutečností poskytnutých předkládajícím soudem vyplývá, že dlouhodobé kotvení představuje v námořním odvětví praxi, v jejímž rámci lodi zůstávají zakotveny u přístavního mola nebo jsou zakotveny v přístavu na dobu, která může činit několik měsíců, přičemž námořníci nalodění na tyto lodě pobývají v tomto přístavu po celou dobu nebo část doby, během níž se nalodili za účelem výkonu práce na palubě.
- 30 Za účelem odpovědi na položenou otázku je třeba na úvod připomenout, že jak vyplývá z jeho článku 1, jsou předmětem a zásadami Schengenského hraničního kodexu rozvíjet Unii jako společný prostor volného pohybu bez vnitřních hranic a stanovit za tímto účelem pravidla, kterými se řídí kontrola osob překračujících vnější hranice členských států tvořících součást schengenského prostoru (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 14. června 2012, Association nationale d'assistance aux frontières pour les étrangers, C-606/10, EU:C:2012:348, bod 23).
- 31 Na základě čl. 2 bodu 2 tohoto kodexu se pojem „vnější hranice“ ve smyslu tohoto kodexu vztahuje zejména na pozemní hranice a námořní hranice členských států, jakož i jejich „letišť [a] námořní přístavy“, pokud nejsou „vnitřními hranicemi“ ve smyslu téhož kodexu, přičemž posledně uvedený pojem se podle bodu 1 písm. b) a c) tohoto článku vztahuje zejména na letiště členských států pro vnitřní lety a na námořní přístavy těchto států pro pravidelná vnitřní trajektová spojení.
- 32 Podle čl. 5 odst. 1 Schengenského hraničního kodexu lze „vnější hranice“ ve smyslu tohoto kodexu v zásadě překračovat pouze na hraničních přechodech, které členské státy musí oznámit Komisi. Podle čl. 2 bodu 8 uvedeného kodexu výraz „hraniční přechod“ označuje jakýkoli přechod určený příslušnými orgány pro překračování těchto vnějších hranic.
- 33 Článek 11 odst. 1 Schengenského hraničního kodexu stanoví, že cestovní doklady státních příslušníků třetích zemí musí být „při vstupu“ a „výstupu“ ze schengenského prostoru v zásadě systematicky opatřovány otiskem razítka. Jak již měl Soudní dvůr příležitost upřesnit, povolení ke vstupu nebo výstupu má podobu takového otisku razítka (rozsudek ze dne 26. července 2017, Jafari, C-646/16, EU:C:2017:586, bod 52).
- 34 V projednávaném případě je nesporné, že zaprvé jak mezinárodní letiště Schiphol v Amsterdamu, tak námořní přístav v Rotterdamu, přičemž obě tato místa se nacházejí na území Nizozemska, představují „letišť“ a „námořní přístav“ spadající pod pojem „vnější hranice“ schengenského prostoru, jak je definován v čl. 2 bodu 2 Schengenského hraničního kodexu, a zadruhé Nizozemské království oznámilo Komisi, že celý tento námořní přístav představuje „hraniční přechod“ ve smyslu čl. 2 bodu 8 tohoto kodexu.
- 35 Kromě toho není zpochybňováno ani to, že námořníci dotčení v původním řízení vstoupili do schengenského prostoru na letišti Schiphol v Amsterdamu, přičemž v tomto okamžiku příslušné nizozemské orgány jejich cestovní doklady opatřily vstupním razítkem podle čl. 11 odst. 1 Schengenského hraničního kodexu a že se tito námořníci následně dopravili pozemní cestou do námořního přístavu v Rotterdamu za účelem svého nalodění na palubu lodě dlouhodobě kotvící v tomto přístavu, na které vykonali práci, aniž tato loď opustila uvedený přístav. Je nesporné, že po skončení této doby výkonu práce na palubě se uvedení námořníci podle okolností buď dopravili pozemní cestou na mezinárodní letiště Schiphol v Amsterdamu, nebo přístav opustili na dotčené lodi.
- 36 V tomto kontextu vyvstává otázka, v jakém okamžiku musí být v druhé z těchto situací cestovní doklady těchto námořníků opatřeny výstupním razítkem podle čl. 11 odst. 1 Schengenského hraničního kodexu.
- 37 J. a další, jakož i řecká vláda tvrdí, že námořníci dotčení v původním řízení vystupují ze schengenského prostoru v okamžiku svého nalodění na palubu některé z lodí kotvících v námořním přístavu v Rotterdamu, neboť v tomto okamžiku překročí vnější hranici, která se nachází v tomto přístavu,

když se dostaví na hraniční přechod. Cestovní doklady těchto námořníků musí být tedy opatřeny výstupním razítkem podle tohoto ustanovení k datu jejich nalodění, bez ohledu na okamžik odplutí dotčené lodi.

- 38 Nizozemská a německá vláda, jakož i Komise naproti tomu v podstatě tvrdí, že námořníci dotčení v původním řízení vystupují ze schengenského prostoru v okamžiku, kdy loď, na kterou se nalodili, skutečně opustí dotčený námořní přístav s těmito námořníky na palubě. V tomto ohledu tyto vlády zdůrazňují, že výstup z tohoto prostoru vyžaduje, aby dotyční námořníci překročili vnější zeměpisnou hranici schengenského prostoru, která je stanovena nikoliv Schengenským hraničním kodexem, nýbrž Úmluvou Organizace spojených národů o mořském právu, která tuto hranici stanoví ve vzdálenosti v zásadě dvanáct námořních mil měřených od základních linií stanovených v souladu s touto úmluvou v teritoriálních vodách dotčných členských států. Cestovní doklady těchto námořníků musí být tedy opatřeny výstupním razítkem podle čl. 11 odst. 1 tohoto kodexu podle nizozemské vlády v přiměřené lhůtě před odplutím dotyčné lodi a podle Komise ve lhůtě bezprostředně před odplutím dotyčné lodi. Německá vláda má za to, že cestovní doklady je třeba tímto razítkem opatřit dne, kdy došlo k výstupu ze schengenského prostoru, bylo-li určeno datum odplutí této lodi.
- 39 Za účelem určení okamžiku, kdy cestovní doklady námořníka nacházejícího se v situaci popsané v bodě 28 tohoto rozsudku musí být opatřeny výstupním razítkem podle čl. 11 odst. 1 Schengenského hraničního kodexu, je třeba nejprve přezkoumat, v jakém okamžiku je třeba mít za to, že tento námořník vystoupil ze schengenského prostoru, a zadruhé v závislosti na okamžiku tohoto výstupu určit okamžik, kdy příslušné vnitrostátní orgány musí cestovní doklady opatřit výstupním razítkem podle tohoto ustanovení.
- 40 Pokud jde zprv o určení okamžiku výstupu ze schengenského prostoru, je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora z požadavků jak jednotného používání unijního práva, tak zásady rovnosti vyplývá, že znění ustanovení unijního práva, které výslovně neodkazuje na právo členských států za účelem vymezení smyslu a rozsahu tohoto ustanovení, musí být zpravidla vykládáno autonomním a jednotným způsobem v celé Unii bez ohledu na kvalifikacích použitých v členských státech, s přihlédnutím ke znění dotčeného ustanovení, jakož i jeho kontextu a cílům sledovaným právní úpravou, jejíž je součástí [v tomto smyslu viz zejména rozsudky ze dne 9. listopadu 2017, *Maio Marques da Rosa*, C-306/16, EU:C:2017:844, bod 38, jakož i ze dne 3. října 2019, *X (Dlouhodobě pobývající rezidenti – Stálé, pravidelné a dostatečné příjmy)*, C-302/18, EU:C:2019:830, bod 26].
- 41 Z toho vyplývá, že vzhledem k tomu, že v čl. 11 odst. 1 Schengenského hraničního kodexu není uveden odkaz na vnitrostátní právo, výraz „výstup“ uvedený v tomto ustanovení musí být považován za autonomní pojem unijního práva, jehož smysl a rozsah musí být totožný ve všech členských státech. Soudnímu dvoru tudíž přísluší, aby tento výraz vykládal v unijním právním řádu jednotně.
- 42 Pokud jde nejprve o znění čl. 11 odst. 1 Schengenského hraničního kodexu, vzhledem k tomu, že toto ustanovení ani žádné jiné ustanovení tohoto kodexu, zvláště jeho článek 2, neobsahují definici pojmu „výstup“ ze schengenského prostoru, je třeba význam a rozsah tohoto pojmu určit v souladu s jeho obvyklým smyslem v běžném jazyce (v tomto smyslu viz zejména rozsudky ze dne 26. července 2017, *Jafari*, C-646/16, EU:C:2017:586, bod 73; ze dne 29. července 2019, *Spiegel Online*, C-516/17, EU:C:2019:625, bod 65, a ze dne 12. září 2019, *Koton Mağazacılık Tekstil Sanayi ve Ticaret v. EUIPO*, C-104/18 P, EU:C:2019:724, bod 43).
- 43 Pojem „výstup“ ze schengenského prostoru v jeho běžném smyslu je přitom zcela jednoznačný a musí být chápán tak, že odkazuje na fyzický akt přemístění určité osoby z místa, které je součástí území schengenského prostoru, do místa, které není součástí tohoto území (obdobně viz rozsudky ze dne 4. května 2017, *El Dakkak a Intercontinental*, C-17/16, EU:C:2017:341, body 19 až 21, jakož i ze dne 31. května 2018, *Zheng*, C-190/17, EU:C:2018:357, bod 30).

- 44 Pokud jde dále o kontext čl. 11 odst. 1 Schengenského hraničního kodexu, je třeba bez dalšího poznamenat, že z čl. 2 bodu 11 a čl. 6 odst. 2 tohoto kodexu je již možné vyvodit, že určitá osoba nevystoupí ze schengenského prostoru, pokud pobývá na území státu, který je součástí tohoto prostoru, jelikož tato ustanovení pokládají „území členských států“ za schengenský prostor.
- 45 Pouhá okolnost, že určitá osoba překročila „hraniční přechod“ ve smyslu čl. 2 bodu 8 uvedeného kodexu, kde je vykonávána, jak vyplývá z bodu 32 tohoto rozsudku, ochrana vnějších hranic, kterou ukládá tento kodex, tedy neznamená, že tato osoba opustila schengenský prostor, pokud ještě pobývá na části území státu, který je součástí tohoto prostoru.
- 46 Z toho vyplývá, že nelze mít za to, že námořník, který poté, co vstoupil na území schengenského prostoru na mezinárodním letišti nacházejícím se ve státě, který je součástí tohoto prostoru, pobývá v průběhu doby, během níž vykonává práci na palubě, na lodi kotvící v některém z námořních přístavů tohoto státu, vystoupil ze schengenského prostoru.
- 47 Je zajisté pravda, jak bylo uvedeno v bodě 31 tohoto rozsudku, že čl. 2 bod 2 Schengenského hraničního kodexu definuje pojem „vnější hranice“ schengenského prostoru tak, že se vztahuje jednak na pozemní a námořní hranice členských států, a jednak zejména na jejich letiště a námořní přístavy, pokud nejsou vnitřními hranicemi.
- 48 Cílem tohoto ustanovení je však pouze, jak vyplývá z jeho znění, považovat určitá letiště a přístavy států, které jsou součástí schengenského prostoru, za vnější hranice tohoto prostoru pouze za účelem, aby bylo v souladu s ustanoveními čl. 77 odst. 2 písm. b) SFEU usnadněno konkrétní uplatňování kontrol, jimž podléhají osoby překračující vnější hranice schengenského prostoru.
- 49 Jak v podstatě uvádějí nizozemská a německá vláda, kontroly týkající se překračování hranic členských států, které představují vnější hranice schengenského prostoru, musí být prováděny v místě, které umožňuje jejich praktickou a účinnou organizaci, a toto místo se nutně nemusí shodovat se samotným místem jejich překročení.
- 50 V tomto ohledu je třeba uvést, že na základě čl. 5 odst. 2 písm. c) a článku 19 Schengenského hraničního kodexu, vykládaných ve spojení s přílohou VI tohoto kodexu, může být kontrola na námořních hranicích členských států prováděna jako odchylka i mimo hraniční přechody uvedené v čl. 2 bodu 8 uvedeného kodexu, přičemž v bodě 3.1.1 této přílohy je v tomto ohledu upřesněno, že kontroly lodí se mohou případně provádět v přístavu příjezdu nebo odjezdu, v prostoru vyhrazeném pro tento účel, který se nachází v bezprostřední blízkosti plavidla, na palubě lodi v teritoriálních vodách, definovaných Úmluvou Organizace spojených národů o mořském právu, během plavby nebo byla-li v tomto smyslu uzavřena dohoda, na území třetí země při příjezdu nebo odjezdu lodí.
- 51 Kromě toho v souladu s čl. 5 odst. 1 Schengenského hraničního kodexu vykládaným ve spojení s čl. 2 body 8 a 10 tohoto kodexu se kontroly na vnějších hranicích schengenského prostoru provádějí v zásadě na hraničních přechodech, které byly členskými státy určeny „pro“ překračování těchto hranic, a jsou prováděny „výhradně jako reakce“ na „záměr překročit“ tuto hranici nebo na „úkon překročení této hranice“.
- 52 Jeví se tedy, že Schengenský hraniční kodex vychází z předpokladu, že ke skutečnému překročení vnější hranice schengenského prostoru dojde v krátké lhůtě po kontrole státních příslušníků třetích zemí na hraničním přechodu, i když dotyčná osoba zůstane dočasně na území dotyčného členského státu.
- 53 Z tohoto hlediska nemůže být okolnost, že se určitá osoba dostaví na hraniční přechod v námořním přístavu státu, který je součástí schengenského prostoru, sama o sobě považována za skutečnost, že tato osoba opouští schengenský prostor, ale odráží nanejvýš záměr této osoby ve většině případů opustit tento prostor v krátké lhůtě.

- 54 V projednávané věci je však nesporné, že námořník zaměstnaný za účelem práce na palubě lodi, která v takovém námořním přístavu dlouhodobě kotví, nemá v okamžiku, kdy se pro účely svého nalodění na tuto loď dostaví na hraniční přechod v dotyčném námořním přístavu, v záměru opustit v krátké lhůtě území dotyčného členského státu a rovněž tak schengenský prostor.
- 55 Konečně pokud jde o cíl sledovaný čl. 11 odst. 1 Schengenského hraničního kodexu, je třeba připomenout, že tento kodex zapadá do obecnějšího rámce prostoru svobody, bezpečnosti a práva bez vnitřních hranic, ve kterém je zaručen v souladu s čl. 3 odst. 2 SEU a s čl. 67 odst. 2 SFEU volný pohyb osob ve spojení s vhodnými opatřeními týkajícími se zejména ochrany vnějších hranic (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 14. června 2012, *Association nationale d'assistance aux frontières pour les étrangers*, C-606/10, EU:C:2012:348, bod 25).
- 56 Jak vyplývá z bodu 6 odůvodnění uvedeného kodexu, je ochrana vnějších hranic členských států věcí zájmu nejen členského státu, na jehož vnějších hranicích se provádí, nýbrž všech členských států, které zrušily ochranu vnitřních hranic (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 14. června 2012, *Association nationale d'assistance aux frontières pour les étrangers*, C-606/10, EU:C:2012:348, bod 24).
- 57 V tomto kontextu je účelem kontrol prováděných na hraničních přechodech v rámci ochrany hranic podle čl. 2 bodu 11 Schengenského hraničního kodexu ujistit se o tom, že osobám může být povolen vstup na území členských států nebo jeho opuštění.
- 58 Jak přitom vyplývá z čl. 6 odst. 1 tohoto kodexu, státní příslušníci třetích zemí mohou pobývat na území schengenského prostoru pouze maximálně 90 dní během období 180 dnů, kterým se rozumí období 180 dnů bezprostředně předcházející každému dni pobytu.
- 59 V tomto ohledu čl. 6 odst. 2 Schengenského hraničního kodexu blíže uvádí, že pro účely dodržení výpočtu této maximální délky povoleného pobytu se „den vstupu“ považuje „za první den pobytu na území členských států“ a „den výstupu“ se považuje „za poslední den pobytu na území členských států“.
- 60 Článek 11 odst. 1 Schengenského hraničního kodexu stanoví k zajištění dodržování těchto ustanovení zásadu, že cestovní doklady státních příslušníků třetích zemí musí být systematicky opatřovány vstupním a výstupním razítkem, aby bylo možné s jistotou určit datum a místo překročení vnější hranice, jak vyplývá z bodu 15 odůvodnění tohoto kodexu.
- 61 V souladu čl. 8 odst. 3 písm. a) bodem iii) a písm. h) bodem ii) uvedeného kodexu je účelem kontroly vstupních a výstupních razítek v cestovním dokladu dotyčného státního příslušníka třetí země, aby se porovnáním data vstupu a výstupu ověřilo, zda již daná osoba nepřekročila maximální délku povoleného pobytu na území schengenského prostoru.
- 62 Z toho vyplývá, že opatření vstupního a výstupního razítka úzce souvisí s tím, že příslušné vnitrostátní orgány vykonávají své úkoly související s kontrolou zejména krátkodobých pobytů v schengenském prostoru, aby v souladu s čl. 13 odst. 1 Schengenského hraničního kodexu bojovaly zejména proti nedovolenému překračování hranic (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. září 2014, *Air Baltic Corporation*, C-575/12, EU:C:2014:2155, body 50 a 51).
- 63 Nelze mít tudíž za to, že státní příslušník třetí země vystoupil ze schengenského prostoru, jestliže ještě pobývá na území státu, který je součástí tohoto prostoru, protože jinak by bylo takovému příslušníkovi umožněno, aby v rozporu s cílem sledovaným čl. 11 odst. 1 Schengenského hraničního kodexu pobýval v schengenském prostoru nad rámec maximální délky povoleného pobytu.

- 64 Z výše uvedeného vyplývá, že nelze mít za to, že námořník, který se nalodil na loď dlouhodobě kotvící v námořním přístavu státu, který je součástí schengenského prostoru, aby v tomto přístavu pobýval po celou dobu nebo část doby, během níž se nalodil za účelem výkonu práce na palubě, vystoupil z tohoto prostoru v okamžiku, kdy se nalodil.
- 65 Tento závěr nemůže být zpochybněn odchýlnými ustanoveními stanovenými v čl. 5 odst. 2 písm. c), v čl. 11 odst. 3 písm. c) a v čl. 20 odst. 1 písm. c) Schengenského hraničního kodexu, vykládanými ve spojení s přílohou VII bodem 3 tohoto kodexu, která se týkají pobytu na břehu v případě námořníků, kteří se nalodili na loď, která je zakotvena v námořním přístavu.
- 66 Je totiž nesporné, že tato ustanovení, jejichž účelem je v podstatě zmírnit kontroly námořníků, kteří pobývají na území dotyčného členského státu pouze během zakotvení lodi a v zóně přístavu, kde jejich loď kotví, když jsou zproštěni zejména povinnosti získat na své cestovní doklady otisk vstupního nebo výstupního razítka, se nevztahují na námořníky, kteří pracují na palubě lodi, která v námořním přístavu kotví dlouhodobě.
- 67 Na základě těchto důvodů ani ustanovení uvedená v člancích 35 a 36, jakož i v příloze IX vízového kodexu, která se týkají víz udělených na vnějších hranicích a průjezdních víz, nemohou mít vliv na závěr uvedený v bodě 64 tohoto rozsudku, jelikož je v každém případě nesporné, že námořníci dotčení v původním řízení nebyli držiteli takových víz.
- 68 Pokud jde zadruhé o okamžik, kdy musí být cestovní doklady opatřeny výstupním razítkem v takové situaci, jako je situace popsaná v bodě 28 tohoto rozsudku, je třeba připomenout, že podle samotného znění čl. 11 odst. 1 Schengenského hraničního kodexu musí být cestovní doklady opatřeny tímto otiskem razítka při „výstupu“ ze schengenského prostoru.
- 69 Z toho vyplývá, že cestovní doklady musí být opatřeny otiskem takového razítka u příležitosti takového výstupu, přičemž tento výstup odpovídá, jak vyplývá z bodů 44 až 64 tohoto rozsudku, překročení vnější hranice schengenského prostoru.
- 70 V souladu s předpokladem uvedeným v bodě 52 tohoto rozsudku přitom platí, že je-li zjištěno, že k překročení vnější hranice schengenského prostoru nedojde v krátké lhůtě po kontrole dotčených osob na hraničním přechodu, je nutné, aby příslušné vnitrostátní orgány opatřily jejich cestovní doklady výstupním razítkem až v okamžiku blízkém tomuto překročení, aby bylo v souladu s cílem sledovaným Schengenským hraničním kodexem připomenutým v bodech 60 až 63 tohoto rozsudku zajištěno, že tyto orgány budou schopny kontrolovat skutečné dodržování mezí krátkodobého pobytu v schengenském prostoru s přihlédnutím ke skutečné délce pobytu těchto osob na území tohoto prostoru.
- 71 V projednávané věci je nesporné, že námořník zaměstnaný za účelem výkonu práce na palubě lodi dlouhodobě kotvící v námořním přístavu státu, který je součástí schengenského prostoru, nemá v okamžiku svého nalodění na tuto loď v úmyslu opustit tento prostor v krátké lhůtě. Takový námořník tudíž nemá nárok na to, aby byly v okamžiku tohoto nalodění jeho cestovní doklady opatřeny výstupním razítkem.
- 72 Jeho cestovní doklady je třeba opatřit výstupním razítkem až v okamžiku, kdy má tato loď z takového námořního přístavu do místa nacházejícího se mimo schengenský prostor bezprostředně odplout.
- 73 V tomto ohledu je přitom třeba uvést, že z přílohy VI bodu 3.1.5 Schengenského hraničního kodexu vyplývá, že velitel lodi „včas“ a v souladu s platnými pravidly v dotyčném přístavu musí uvědomit příslušný orgán o odplutí lodě.

- 74 Z toho vyplývá, že cestovní doklady námořníka zaměstnaného na palubě lodi dlouhodobě kotvící v námořním přístavu státu, který je součástí schengenského prostoru, je třeba opatřit výstupním razítkem podle čl. 11 odst. 1 tohoto kodexu v okamžiku, kdy velitel dotčené lodi uvědomí příslušné vnitrostátní orgány o bezprostředním odplutí této lodě.
- 75 Jakýkoli jiný výklad tohoto ustanovení by mohl usnadnit zneužití a obcházení pravidel stanovených unijním právem pro krátkodobé pobyty v schengenském prostoru, když by umožnil všem námořníkům, kteří jsou státními příslušníky třetí země, pobývat bez časového omezení v námořním přístavu nacházejícím se na území státu, který je součástí schengenského prostoru.
- 76 V důsledku toho je třeba na položenou otázku odpovědět tak, že čl. 11 odst. 1 Schengenského hraničního kodexu musí být vykládán v tom smyslu, že jestliže se námořník jakožto státní příslušník třetí země nalodí na loď, která dlouhodobě kotví v námořním přístavu státu, který je součástí schengenského prostoru, aby na palubě vykonal práci před tím, než na této lodi opustí tento přístav, musí být cestovní doklady tohoto námořníka opatřeny výstupním razítkem, je-li toto opatření výstupním razítkem stanoveno v tomto kodexu, nikoli v okamžiku jeho nalodění, ale v okamžiku, kdy velitel uvedené lodě uvědomí příslušné vnitrostátní orgány o bezprostředním odplutí této lodě.

K nákladům řízení

- 77 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (pátý senát) rozhodl takto:

Článek 11 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Unie o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex), musí být vykládán v tom smyslu, že jestliže se námořník jakožto státní příslušník třetí země nalodí na loď, která dlouhodobě kotví v námořním přístavu státu, který je součástí schengenského prostoru, aby na palubě vykonal práci před tím, než na této lodi opustí tento přístav, musí být cestovní doklady tohoto námořníka opatřeny výstupním razítkem, je-li toto opatření výstupním razítkem stanoveno v tomto kodexu, nikoli v okamžiku jeho nalodění, ale v okamžiku, kdy velitel uvedené lodě uvědomí příslušné vnitrostátní orgány o bezprostředním odplutí této lodě.

Podpisy.